

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1936 kl. 1 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion, II: 620, angående reformering enligt vissa riktlinjer av undervisningen vid de högre allmänna läroverken.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 620, har herr *Jacobsson m. fl.* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära en utredning rörande undervisningen vid de högre allmänna läroverken efter i huvudsak de riktlinjer, som i motionen angivits, därvid särskilt kravet på en minskning av elevantalet i klasserna borde uppmärksammas.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens utskott har i vederbörlig ordning begärt och erhållit skolöverstyrelsens utlåtande över förevarande motion. Överstyrelsen, som i utlåtandet först punkt för punkt yttrat sig över de i motionen framförda förslagen, uttalar därefter beträffande motionen i dess helhet, att vissa där ifrågasatta förändringar torde kunna genomföras successivt under det ständigt pågående reformarbetet vid läroverken, under det att andra vore förknippade med kostnadsökningar av sådan storleksordning, att överstyrelsen ställde sig tveksam mot ett omedelbart aktualiserande av dessa reformer. Då överstyrelsen under sådana förhållanden och med hänsyn till att omorganisationen av det högre skolväsendet nätt och jämt hunnit avslutas icke kan finna det påkallat eller lämpligt att nu vidtaga en mer eller mindre fullständig nyorganisation av de allmänna läroverken, anser sig överstyrelsen icke böra tillstyrka motionen i vad den avser en omedelbar ny utredning rörande detta undervisningsväsendes organisation.

Utlåtande
över motionen.

Överstyrelsen erinrar vidare om att överstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1935, med anledning av en framställning från pedagogiska mötet i Sigtuna år 1934, yttrat sig i frågan rörande maximiantalet lärjungar i varje klassavdelning samt därvid anför, bland annat, att överstyrelsen funne de framställda önskemålen om en minskning av maximiantalet i högsta grad behjärtansvärda. Den ökning av lärjungeantalet i klasserna, som i själva verket, på grund av den starka tillströmningen till läroverken, inträtt under senare år, ehuru den givetvis hållit

sig inom den även förut gällande ramen för klassernas storlek, hade verkat i hög grad tyngande på undervisningen. Vidare hade överstyrelsen framhållit betydelsen av att berörda fråga i dess helhet bleve föremål för fortsatt beaktande och att en lösning av densamma, eventuellt successivt genomförd, måtte komma till stånd så snart de statsfinansiella förhållandena det medgäve.

Andra kammarens utskotts utlåtande är i vad det har avseende å frågan om maximiantalet lärjungar i de olika klassavdelningarna av följande lydelse.

*Andra
kammarens
första
tillfälliga
utskott.*

»Vad slutligen beträffar det av motionärerna framförda kravet på att elevantalet i de högre allmänna läroverkens klasser nedbringas, så att undervisningen kan göras mera effektiv utan att därför bli alltför betungande vare sig för lärare eller lärjungar, finner utskottet det uppenbart, att det här påtalade missförhållandet försvårar och äventyrar ernäendet av fullgoda resultat av undervisningen. Denna utskottets uppfattning bestyrkes också genom skolöverstyrelsens uttalande, att den ökning i lärjungeantalet, som under senare år inträtt på grund av den starka tillströmningen till läroverken, i hög grad verkat tyngande på undervisningen. Utskottet anser det därför önskvärt, att åtgärder vidtagas i syfte att vinna en bättre ordning i detta hänseende. Skolöverstyrelsen har i sitt utlåtande hänvisat till en av 1927 års skolsakkunniga verkställd utredning rörande den kostnadsökning för de allmänna läroverken, som skulle bli en följd av sänkning av maximiantalet lärjungar i varje klass från 30 till 25 i gymnaset och realskolans högsta klass samt från 35 till 30 inom realskolan i övrigt. De betydande kostnader, som åtgärder av detta slag skulle medföra, ha gjort överstyrelsen tveksam gentemot ett omedelbart aktualiserande av förevarande reformkrav. Utan att vilja närmare ingå på denna sida av saken finner utskottet det emellertid påkallat, att frågan upptages till förutsättningslös prövning och utredning, varvid framkomligheten av olika vägar bör provas samt ekonomiska och pedagogiska synpunkter avvägas mot varandra. Utskottet finner detta så mycket mera angeläget som, enligt vad utskottet erfarit, ovan nämnda maximiantal i verkligheten ofta måste överskridas. Om det skulle visa sig möta stora svårigheter av ekonomisk art att få till stånd den i ovanberörda utredning åsyftade sänkningen, finner utskottet, att redan en sänkning från 30 till 28, respektive 35 till 32, skulle komma att bli av stort värde. Slutligen vill utskottet även erinra därom, att riksdagen genom sin årligen återkommande prövning av anslagen till parallellavdelningar vid de allmänna läroverken kan och bör utöva ett reglerande inflytande på frågan om kostnaderna för åtgärder i ovan angiven riktning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjligheterna för minskning av det fastställda maximiantalet lärjungar i de högre allmänna läroverkens klasser.»

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som hänvisade detsamma till sitt första tillfälliga utskott.

*Andra
kammarens
beslut.*

Utskottet har här nedan velat lämna en framställning rörande de bestämmelser, som gälla i avseende å maximiantalet lärjungar i varje klass, samt denna frågas tidigare behandling.

*Frågas
tidigare
behandling
m. m.*

I § 45 av 1905 års läroverksstadga föreskrevs, att i varje avdelning finge undervisas i realskolan högst 35 och å gymnasiet högst 30 lärjungar, såvida icke skolöverstyrelsen annorlunda bestämde.

Den av Kungl. Maj:t genom beslut den 31 december 1918 tillsatta *skolkommissionen* upptog, utom andra spörsmål, jämväl frågan om antalet lärjungar i de särskilda avdelningarna.

Kommissionen betonade därvid, att kraven ej mindre på koncentration i skolarbetet än även på lärjungarnas mera aktiva deltagande i detta arbete med nödvändighet ledde till, att antalet av de i en klass samtidigt undervisade lärjungarna så inskränktes, att läraren finge bättre tillfälle till en individuell behandling av dessa, än då ofta i större klasser vore fallet. Det stode nämligen för kommissionen klart, att de förhärskande massmetoderna, som icke kunde taga tillbörlig hänsyn till de särskilda lärjungeindividuernas olika anlag och utveckling, innebure de största hinder för en undervisning och uppfostran enligt de av kommissionen angivna riktlinjerna. Endast genom en förnuftig individualisering av arbetet vunnes nödiga förutsättningar såväl för rationella undervisningsmetoder som för ett personligt fostrande arbete. Med hänsyn härtill hade kommissionen konsekvent utgått ifrån, att högsta antalet lärjungar i en avdelning skulle utgöra å realskolestadiet 30 och å gymnasiestadiet 25.

Kravet på minskade klassavdelningar vann hos de över kommissionens förslag hörda myndigheterna enhälligt anslutning.

Då Kungl. Maj:t den 18 februari 1927 avlät proposition (nr 116) till riksdagen angående omorganisation av det högre skolväsendet anförde vederbörande *departementschef* i samband med frågan om skolarbetets gestaltning, rörande nu förevarande spörsmål, bland annat följande:

Såsom från olika håll betonats, utgör ett rimligt antal lärjungar i klassen en viktig förutsättning för ett rationellt arbetssätt lika väl som för önskvärd individualisering i det hela. Skolkommissionens synpunkter på denna sak hava vunnit enhällig anslutning. För min del har jag också, på grund av den stora betydelse detta moment otvivelaktigt äger, ansett mig böra föreslå ett tillmötesgående av kravet i fråga, trots den kostnadsökning som därigenom föranledes. Jag anser alltså, att man bör räkna med ett normalt högsta lärjungantal av 30 i realskolans och kommunala mellanskolans klasser samt 25 i gymnasiets ringar. Vad angår lyceets högre stadium kan ingen tvekan råda, att detta bör följa gymnasiets regler. Men med hänsyn till dessa läroanstalters särskilda uppgift inom skolorganisationen och den mera begränsade tid, som för genomgång av desamma är anslagen, anser jag det nödvändigt att även i de tre nedre klasserna lärjungantalet begränsas till 25. På grund av svårig-

heterna att i sista stund företaga en omläggning av redan vidtagna dispositioner beträffande lärjungarnas och lärarkrafternas fördelning, finner jag mig emellertid icke kunna förorda, att här ifrågavarande minskning i klassavdelningarnas storlek generellt bringas i tillämpning redan instundande läsår. I den mån de nya läroverk, om vilkas upprättande jag i det följande framställer förslag, hinna träda i verksamhet redan vid nämnda tidpunkt, torde dessa från begynnelsen böra organiseras med iakttagande av här föreslagna regel. I övrigt anser jag mig av praktiska och statsfinansiella grunder böra räkna med, att regeln i fråga successivt bringas i tillämpning.

Departementschefen säger sig emellertid förutse, att på en del håll lokala svårigheter skulle inställa sig för fullständig tillämpning av regeln i fråga. Till hinder av sådan art borde givetvis skälig hänsyn tagas.

I *skrivelse den 2 juni 1927* (nr 262) yttrade *riksdagen* att de tankar om skolarbetets gestaltning, som uttalats av departementschefen, vore beaktansvärda, samt fortsätter sålunda:

I den mån programmets genomförande medför ekonomiska utgifter och framställningar följaktligen komma att göras hos riksdagen, förutsätter emellertid riksdagen, att dessa måtte åtföljas av erforderliga utredningar för frågans allsidiga och fullständiga bedömande.

Härvid torde särskilt uppmärksammas den av departementschefen ifrågasatta nedsättningen i högsta medgivna antalet lärjungar i realskolans klasser och gymnasiets ringar. Riksdagen anser sig icke kunna taga bestämd ställning till detta förslag, innan dylik utredning föreligger, och har därför vid de beräkningar rörande organisationen, till vilka riksdagen i det följande kommer, utgått från nu gällande bestämmelser i detta avseende.

I den år 1928 utfärdade *läroverksstadgan* gjordes med hänsyn härtill ingen annan ändring beträffande maximiantalet lärjungar än att högsta medgivna antalet elever å det nyinrättade lyceet bestämdes till 30 (§ 44). Från 1928 års läroverksstadga överfördes dessa bestämmelser oförändrade till 1933 års läroverksstadga (§ 44).

I detta sammanhang vill utskottet erinra därom, att åtskilliga rektorer vid då under ombildning till fyraåriga samrealskolor stående kommunala mellanskolor i augusti 1929 hos Kungl. Maj:t anhållit, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att klass i den fyraåriga samrealskolan måtte kunna delas i avdelningar då antalet elever uppginge till 31.

I anledning av denna framställning avlät *styrelsen för läroverkslärarnas riksförbund* en underdånig skrivelse, däri anfördes, bland annat, följande:

Realskolans högsta klass har hittills varit i allmänhet fåtaligt besökt, beroende på den stora avgången av lärjungar från realskolans näst högsta klass till det fyraåriga gymnasiets första ring. I högsta klassen har därför lärjungantalet endast vid mycket få läroverk brukat uppgå till 30—35 lärjungar. Framdeles torde emellertid förhållandet bliva i viss mån ändrad, sedan treåriga gymnasier inrättats, vilka bygga på avlagd realskoleexamen. Särskilt vid sådana högre läroverk, som blivit utrustade med enbart treårigt gymnasium

å båda eller endera linjen, torde lärjungefrekvensen i realskolans högsta klass komma att förete en kraftig ökning.

Att en lärare i den fyra- eller femåriga realskolan skall nödgas arbeta med ett lärjungantal av upp till 35 lärjungar per klassavdelning måste förvisso anses över huvud taget mindre lämpligt, men särskilt i realskolans högsta klass, avslutningsklassen, måste ett så högt lärjungantal för undervisningen medföra avsevärda svårigheter. Enligt läroverksstadgan är realskolans högsta klass i flera avseenden likställd med första ringen av det fyraåriga gymnasiet. Så är emellertid icke förhållandet i fråga om högsta lärjungantalet. Något skäl för att upprätthålla just denna olikhet torde icke föreligga.

Över nämnda båda framställningar avgav 1927 års skolsakkunniga utlåtande den 16 december 1930. De sakkunniga, som ansågo, att frågan borde undersökas icke blott i vad den anginge de fyraåriga samrealskolorna utan i hela dess vidd, anförde vidare, bland annat:

Till de pedagogiska synpunkter, som framförts såväl av skolkommissionen som i Kungl. Maj:ts proposition år 1927 angående omorganisation av det högre skolväsendet, kunna de sakkunniga i allo ansluta sig. Önskan att begränsa lärjungantalet i klassavdelningarna är ett led i den allmänna strävan till individualisering av undervisningen, som är kännetecknande för vår tids pedagogiska arbete och som på mångahanda sätt kommit till uttryck i den år 1927 beslutade reformen av de allmänna läroverken. I själva verket synes det moderna kravet på starkare hänsyn till lärjungaindividualiteten och på större utrymme för lärjungarnas självverksamhet näppeligen kunna på önskvärt sätt tillgodoses utan en begränsning av lärjungantalet i klassavdelningarna sådan som den i 1927 års proposition föreslagna.

Givetvis framträder behovet av mindre klassavdelningar starkast i sådana ämnen, där, såsom i språk, en individuell träning av varje enskild lärjunge är nödvändig. En minskning i lärjungantalet i realskolklasserna från 35 till 30 skulle sålunda för den enskilde lärjungen innebära en intensifiering av övningen, som för resultatet kan vara betydelsefull nog — i själva verket skulle ingen reform vara så väl ägnad att i någon mån uppväga den försvagade ställning för språkundervisningen i det hela sett, vilken blivit en oundviklig följd av realskolans avkortning, som just en effektiv begränsning av klassernas lärjungantal.

Mindre starkt framträder naturligtvis behovet av en minskning av klassavdelningarnas storlek i sådana ämnen som kristendomskunskap och historia, där en hela klassen omspännande undervisning är det vanliga. Men det får icke heller här förbises, att det inom dessa ämnen icke minst är klassavdelningarnas storlek, som försvårar den omläggning av undervisningen hän mot starkare självverksamhet från lärjungarnas sida, som är den moderna pedagogikens kanske mest trängande krav.

De sakkunniga få således som sin mening uttala, att en nedsättning av lärjungantalet i klassavdelningarna skulle vara i hög grad ägnad att underlätta det nu pågående reformarbetet inom läroverken och att leda det i den riktning, som i 1927 års riksdagsbeslut avsågs.

Vad beträffar *omfattningen* av den ifragasatta nedsättningen i lärjungantalet, synas knappast några skiljaktiga meningar föreligga. I Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet år 1927 föreslogs

ett högsta lärjungantal av 30 i realskolans klasser och 25 i gymnasiet's ringar ävensom i lyceets kretsar. Detta innebär för realskolan liksom för gymnasiet en nedsättning av högsta lärjungantalet med 5. Mindre torde det icke vara skäl att räkna med, om antalsbegränsningen skall kunna få avsevärd verkan; mera synes av statsfinansiella skäl icke kunna ifrågasättas. De sakkunniga vilja alltså i sin kostnadsberäkning utgå från ett högsta antal av 30 lärjungar i realskolans klasser och 25 i gymnasiet's ringar och lyceets kretsar.

Enligt nämnda kostnadsberäkning skulle den här ifrågasatta anordningen, om den varit genomförd under läsåret 1929—1930, för lärarnas avlönning medfört en ökad utgift av omkring 1,775,000 kronor. I denna summa ingår då även ålderstillägg, tillfällig löneförbättring, dyrtidstillägg och provisorisk avlöningsförbättring enligt nu gällande grunder.

Därest en så långt gående nedsättning av lärjungantalet i läroverkens klassavdelningar som den i 1927 års skolproposition föreslagna av statsfinansiella skäl icke anses kunna för närvarande sättas i fråga, synes det böra övervägas, om mera begränsade föreskrifter skulle kunna tills vidare tänkas i syfte att i viss mån råda bot för ifrågavarande svårigheter.

Vid ett sådant övervägande gäller det givetvis i främsta rummet att undersöka, i vilka klasser av läroverket det allt för stora lärjungantalet kan anses vara mest hindersamt för en pedagogiskt tillfredsställande läggning av utbildningen.

Efter att hava erinrat om den av styrelsen för ovannämnda riksförbund avlätna skrivelsen fortsätta de sakkunniga sålunda:

De sakkunniga, vilka tillmäta den avslutande undervisningen i realskolans högsta klass det största värde för realskolutbildningen i dess helhet, ansluta sig helt till den av styrelsen för läroverkslärarnas riksförbund uttalade uppfattningen. Då en realskolavdelning, som i klass 1 räknat 35 lärjungar, vid inträdet i högsta realskolklassen merendels minskats till ett antal, som understiger 30, vilja de sakkunniga i detta hänseende inskränka sig till att föreslå, att åtgärder för att upprätta parallell klass i realskolans högsta klass måtte kunna vidtagas redan då antalet lärjungar i klassen överstiger 30.

Med avseende på gymnasiet vilja de sakkunniga erinra därom, att de stora förändringar i detta, som 1927 års skolreform medfört, främst beröra gymnasiet's två högsta ringar, där en stark differentiering av studiet är genomförd. Genom denna differentiering nedbringas lärjungantalet i undervisningsavdelningarna i de fritt tillvalda ämnena merendels högst avsevärt, och den individualisering av studiet, som med differentieringen åsyftats, synes därigenom tryggad. Annorlunda förhåller det sig med de fasta läroämnena, som äro för alla lärjungar i klassavdelningen obligatoriska. Dessa ämnen, vilka i enlighet med reformens grundtanke avsetts erhålla en mot deras betydelse svarande gynnad särställning inom gymnasiet's ämneskrets, hava i själva verket kommit att intaga en missgynnad ställning i förhållande till de övriga ämnena, i det att i de fasta ämnena den önskade individualiseringen av studiet försvåras genom det nästan genomgående större lärjungantalet. Medan läraren i ett tillvalsämne som biologi kan hava att handla t. ex. 6 lärjungar, har läraren i ett fast ämne som modersmålet alltid hela klassavdelningar att utbilda. Skall i de för lärjungarnas utbildning så betydelsefulla obligatoriska ämnena det genom reformen åsyftade mera personliga arbetssättet icke äventyras, synes även i dessa ämnen lärjungantalet i undervisningsavdelningarna böra på lämp-

ligt sätt begränsas. De sakkunniga vilja därför föreslå en liknande bestämmelse som för högsta realskolklassen, alltså att åtgärder för att upprätta parallellavdelning inom de två högsta gymnasieringarna och de två högsta lyceikretsarna måtte kunna vidtagas redan då antalet lärjungar i ringen, respektive kretsen överstiger 25.

Vad här föreslagits beträffande gymnasiets två högsta ringar bör givetvis gälla även rörande lyceets två högsta kretsar, vilka i allo arbeta under motsvarande förhållanden.

Den ökade kostnaden för en begränsning av antalet lärjungar i realskolans högsta klass till högst 30 samt i gymnasiets och lyceets två högsta årsklasser till högst 25 lärjungar i varje avdelning skulle enligt den i bilagan gjorda beräkningen kunna uppskattas till omkring 240,000 kronor, i fall anordningen varit genomförd under läsåret 1929—1930.

Oaktat de sakkunniga icke ansett sig kunna förorda en anordning med begränsning av antalet lärjungar endast i den 4-åriga realskolan, hava de sakkunniga likväl beräknat kostnadsökningen för en dylik anordning. Denna ökning skulle för läsåret 1929—1930 uppgått till omkring 244,000 kronor. Även i de här angivna beloppen är en ungefärlig kostnad för ålderstillägg, tillfällig löneförbättring, dyrtidstillägg och provisorisk avlöningsförbättring medräknad.

De sakkunnigas skrivelse utmynnade i en hemställan, att läroverksstadgans bestämmelser i fråga om maximiantalet lärjungar i varje klass måtte erhålla följande lydelse:

I varje för viss årsklass bestämd avdelning må undervisas, i realskolans översta klass intill 30 och i övriga klasser intill 35 lärjungar samt i gymnasiets två översta ringar och lyceets två högsta kretsar intill 25 och i övriga ringar eller kretsar intill 30 lärjungar, såvida icke skolöverstyrelsen efter framställning av vederbörande rektor annorlunda bestämmer.

Genom remiss den 21 september 1931 har skolöverstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande i ämnet. Det sålunda infordrade utlåtandet har emellertid ännu icke avlåtits.

Enligt § 27 mom. 1 av *stadgan för kommunala mellanskolor* den 2 juni 1933 (nr 345) gäller, liksom enligt äldre bestämmelser, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i sådana skolor ej må överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i *statsverkspropositionen till 1933 års riksdag* gjorda förslag beslöt riksdagen sådan ändring i gällande bestämmelser, så vitt anginge budgetåret 1933/1934, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal mellanskola ej får överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag får inom varje årsklass utgå till högst så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkomme med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranledde, minst 30 lärjungar komme på varje avdelning inom års-

klassen, innan ny avdelning upprättades inom densamma; dock att undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke finge ifrågakomma beträffande nyintagen klass.

Med anledning härav föreskrevs genom kungörelsen den 2 juni 1933 (nr 348), att under budgetåret 1933/1934 det i förstnämnda kungörelse den 2 juni 1922 (nr 345) angivna maximiantalet 30 skulle utgöra 35. Enahanda föreskrift har sedermera med anledning av riksdagens beslut meddelats för budgetåret 1934/1935 genom kungörelse den 22 juni 1934 (nr 333) och för budgetåret 1935/1936 genom kungörelse den 17 maj 1935 (nr 202).

Enligt § 23 mom. 16 av Kungl. Maj:ts *stadga för kommunala flickskolor* den 24 september 1928 (nr 426) må antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning ej överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides.

I *statsverkspropositionen till 1933 års riksdag* föreslog Kungl. Maj:t riksdagen sådan ändring i de rörande kommunala flickskolor gällande bestämmelserna att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal flickskola icke finge, vad beträffade de fem lägre klasserna av sjuårig och de fyra lägre klasserna av sexårig lärokurs, överstiga 35 och, vad beträffade de två högsta klasserna, överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall funne nödvändigt, att sagda antal något överskredes. I *skrivelse den 5 maj 1933* nr 8 (sid. 68) anförde riksdagen härom:

Den åtskillnad beträffande de två högsta klasserna, som ifrågasatts beträffande rätt till statsbidrag för parallellavdelning vid kommunal flickskola, kan riksdagen vidare icke godkänna. De till stöd för Kungl. Maj:ts förslag i denna del förebragta skälen synas riksdagen icke övertygande; i varje fall förefaller det riksdagen icke befogat att tillerkänna de kommunala flickskolorna denna förmånliga ställning framför de kommunala mellanskolorna, i fråga om vilka, beträffande åtminstone den högsta klassen, enahanda skäl kunna åberopas. Riksdagen anser alltså, att bestämmelserna om visst minimiantal såsom förutsättning för upprättande av till statsbidrag berättigad parallellavdelning böra bli helt desamma för de kommunala flickskolorna som för de kommunala mellanskolorna.

I enlighet med denna sin uppfattning beslöt riksdagen sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om kommunal flickskola, så vitt anginge budgetåret 1933/1934, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal flickskola icke finge överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall funne nödvändigt, att sagda antal något överskredes, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag finge inom varje årsklass utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkomme med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranledde, minst 30 lärjungar komme på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättades inom densamma, dock att undantag från be-

stämelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke finge ifrågakomma beträffande nyintagen klass.

I anledning härav föreskrevs genom kungörelse den 2 juni 1933 (nr 262), att för budgetåret 1933/1934 antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal flickskola icke finge överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall funne nödvändigt, att sagda antal något överskredes. Enahanda föreskrift har sedermera med anledning av riksdagens beslut meddelats för budgetåret 1934/1935 genom kungörelse den 20 april 1934 (nr 98) och för budgetåret 1935/1936 genom kungörelse den 17 maj 1935 (nr 203).

Av de ovan anförda yttranden, som avgivits av myndigheter och sakkunniga, framgår, att en sänkning av maximiantalet lärjungar i läroverkens klasser anses medföra bättre resultat av undervisningen. Ur pedagogisk synpunkt måste en sådan åtgärd alltså betecknas såsom önskvärd. Å andra sidan måste uppmärksammas de olägenheter en sådan reform i särskilda fall kan tänkas medföra. Således är det att befara, att därigenom än flera än som hittills tyvärr är fallet, måste förmenas tillträde till de allmänna läroverken eller nödgas söka sig in vid läroverk å annan ort än hemorten. Anses åter sänkningen av maximiantalet lärjungar böra föranleda upprättandet av nya klassavdelningar, komma kostnaderna för skolväsendet att, på sätt 1927 års skolsakkunniga i sitt ovan refererade utlåtande den 16 december 1930 anført (se ovan sid. 7), väsentligt stegras. Utskottet.

Med hänsyn till vad sålunda mot den ifrågasatta reformen kan anföras anser sig utskottet icke kunna förorda en under alla förhållanden genomförd sänkning av maximiantalet lärjungar vid ifrågavarande läroanstalter. En sänkning av maximiantalet elever måste motsvaras av en större redobogenhet att upprätta nya avdelningar. Men i de fall då på grund av de övertaliga elevernas fåtalighet ett sådant upprättande av ny avdelning icke rimligen kan ske, bör ett elevantal upp till nuvarande maximum kunna tillåtas. Utskottet vill därför icke motsätta sig att en utredning verkställes, hur på lämpligaste sätt med hänsynstagande till ovan anförda synpunkter en minskning av maximiantalet elever per klassavdelning kan åvägabringas.

Såväl motionens yrkande som den i andra kammarens utskottsutlåtande gjorda hemställan avse minskning av maximiantalet lärjungar allenast i de högre allmänna läroverkens klasser.

Enligt § 1 av förnyade stadgan för rikets allmänna läroverk äro dessa läroanstalter av tre slag: dels fristående realskolor, dels högre allmänna läroverk, omfattande förutom realskola även gymnasium, dels ock lyceer, anordnade antingen såsom fristående läroanstalter, eller i anslutning till högre allmänna läroverk. Enligt utskottets mening gälla samma skäl, som tala för en dylik åtgärd i fråga om de högre allmänna läroverken, även beträffande övriga allmänna läroverk liksom också i fråga om motsvarande statsunderstödda läroanstalter,

såsom kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor m. fl. Utskottet anser sig därför böra framhålla önskvärdheten av att den ifrågasatta utredningen må komma att omfatta samtliga nyssnämnda läroanstalter.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 27 april 1936.

På utskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Sjödahl, Tham, K. A. Johanson, Per Andersson, Hårdin, Johan Larsson, Sanne,** och *Ekströmer.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.